

РОЗДІЛ ІХ. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 351.746.1: 355.40

ПРИНЦИПИ КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНОГО ПІЗНАННЯ

Ватраль А.В., к.ю.н., докторант

*Національна академія Служби безпеки України,
вул. М. Максимовича, 22, м. Київ, Україна
Tonya7777@gmail.com*

У статті розкрито зміст та основні форми прояву фундаментальних, загальних і спеціальних принципів контррозвідального пізнання, аналіз яких має важливе значення для розвитку теорії контррозвідальної діяльності. Доведено, що така система принципів є основою для всебічного дослідження об'єктів контррозвідального пізнавального процесу та покликана забезпечити його ефективність.

Ключові слова: контррозвідальне пізнання, принципи, загрози, розвідувальна діяльність, державна безпека.

ПРИНЦИПЫ КОНТРАЗВЕДЫВАТЕЛЬНОГО ПОЗНАНИЯ

Ватраль А.В.

*Национальная академия Службы безопасности Украины, ул. М. Максимовича, 22, г. Киев, Украина
Tonya7777@gmail.com*

В статье раскрыто содержание и основные формы проявления фундаментальных, общих и специальных принципов контрразведывательного познания, анализ которых важен для развития теории контрразведывательной деятельности. Доказано, что такая система принципов является основой для всестороннего исследования объекта контрразведывательного познавательного процесса и служит на благо его эффективности.

Ключевые слова: контрразведывательное познание, принципы, угрозы, разведывательная деятельность, государственная безопасность.

PRINCIPLES OF COUNTERINTELLIGENCE COGNITION

Vatral A.V.

*National Academy of Security Service of Ukraine, M. Maksymovycha str., 22, Kyiv, Ukraine
Tonya7777@gmail.com*

The article is devoted to the study of principles of counterintelligence cognition, which play the role of its leading ideas, foundations, and guidelines. It is determined that the system of principles of counterintelligence knowledge combines both the fundamental principles of scientific knowledge and the general and special principles of counterintelligence activities. The analysis of this system of principles, which is of great importance for the formation of conceptual foundations of counterintelligence knowledge as a complex continuous process of formation of true knowledge about objects of interest in counterintelligence, is carried out. It is stressed that the development of the theory of counterintelligence activity depends on the correct definition of the concept, essence, and content of principles of counterintelligence knowledge. Developed by science and practice, the principles of counterintelligence knowledge form a complete representation of authorized entities in relation to its essence, purpose, tasks, forms, and methods, as well as reflect the general laws of development.

It is emphasized that the research of principles of counterintelligence knowledge should take place taking into account the provisions of modern epistemology, as well as the principles of counterintelligence activities, which directly influence the specificity of knowledge of its objects. As a result, the epistemological principles of objectivity, reflection, concreteness, comprehensiveness, reasonableness,

dialectics, practice, and historicism are analysed, as well as the principles of legality, continuity, conspiracy, the combination of overt and covert forms and methods of activity, etc., fixed by the counterintelligence law. Typical examples that reveal the essence of these principles, their significance and direction are presented.

It is proved that guiding by the dialectical and special principles of counterintelligence knowledge, it is possible to fully comprehend facts, events, phenomena, and processes related to illegal activity in the field of state security. Compliance with these principles is a critical condition for obtaining new, reliable knowledge, which is lacking today to improve counterintelligence practices. The formulated principles emphasize the independent and specific nature of counterintelligence knowledge, reflect its place and role in the counterintelligence process, and make it possible to understand features and determine the relationship with other types of cognitive activity.

Key words: counterintelligence knowledge, principles, threats, intelligence activities, state security.

Контррозвідувальне пізнання як суспільно-історичний процес формування знань про об'єкти зацікавленості контррозвідки, зокрема й про наявні або потенційно можливі загрози державній безпеці України, має важливе значення для захисту національних інтересів держави. Пізнання та теоретичне осмислення передумов і проявів розвідувальної, розвідувально-підривної, диверсійної та іншої протиправної діяльності є запорукою для їх своєчасного виявлення й запобігання. Налагодження ефективного та безперервного процесу отримання істинних знань у контррозвідувальній діяльності потребує дослідження концептуальних засад контррозвідувального пізнання.

Важливу методологічну функцію в теорії контррозвідувального пізнання виконують його принципи. Виступаючи як керівні положення, вони відображають соціальну значимість контррозвідувальної пізнавальної діяльності, визначають побудову її форм, методів і засобів, спрямовують на досягнення поставленої мети. Система принципів контррозвідувального пізнання поєднує в собі як фундаментальні принципи наукового пізнання, так і загальні та спеціальні принципи контррозвідувальної діяльності. Від правильного визначення поняття й змісту цих принципів залежить структура контррозвідувального пізнання, у якій усі принципи взаємопов'язані та взаємообумовлені.

Дослідження проблем пізнавальної діяльності у сфері забезпечення державної безпеки України набуло розвитку в наукових працях таких українських учених, як І.В. Авдошин, М.М. Галамба, С.Г. Гордієнко, В.М. Гребенюк, І.В. Гора, В.М. Поваляєв, І.В. Слюсарчук, М.О. Шилін, В.П. Яркоський, В.А. Яценко та інші. Однак принципи контррозвідувального пізнання як його основні засади, керівні положення, вихідні ідеї науковому аналізу не підлягали. Саме тому метою статті визначено дослідження принципів пізнавальної діяльності в контррозвідці.

Поняття «принцип», його зміст і значення є одним з основних та складних питань будь-якої галузі наукового знання, будь-якого виду людської діяльності, у тому числі й пізнавальної діяльності в контррозвідці. Розглянувши чималу кількість довідкових і наукових джерел, ми дійшли висновку, що серед наукової спільноти немає однастайності у визначенні поняття «принцип». При цьому його багатозначність призводить до виникнення понятійно-термінологічної плутанини, у якій губиться наукове дослідження проблеми [1, с. 3].

Так, «Філософський енциклопедичний словник» трактує слово «принцип» (з лат. *principium* – початок, основа) у таких значеннях: 1) основне положення, передумова; 2) початковий пункт, першооснова; 3) основоположне теоретичне знання, що не є доказовим і не вимагає доказів [2, с. 363]. «Українська радянська енциклопедія» тлумачить принцип таким чином: 1) вихідне, головне положення будь-якої теорії, учення, науки, світогляду тощо; 2) внутрішнє переконання людини, її усталений погляд на те чи інше питання [3, с. 491]. «Юридична енциклопедія» визначає, що принципи характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю та відображають суттєві положення теорії, учення, науки тощо. Принципам притаманна властивість абстрактного відображення закономірностей соціальної дійсності, що зумовлює їх особливу роль у структурі широкого кола явищ [4, с. 110–111].

Я.Ф. Аскін вказує на те, що принцип – це загальна підстава. При цьому принципи можуть характеризувати властивості матеріальних речей об'єктивного світу та слугувати основоположним началом для здійснення певної пізнавальної й іншої діяльності, для побудови системи знань, викладу того чи іншого вчення [5, с. 11]. С.І. Некрасов визначає принцип як основну керівну ідею, що становить методологічне підґрунтя теорії, предметної галузі або науки загалом. Науковець вважає, що в логічному сенсі принцип – це узагальнення й поширення будь-яких положень на всі явища цієї галузі [6, с. 182].

На думку Г.С. Цехмістрової, принцип є першим і найбільш абстрактним визначенням ідеї, початковою формою систематизації знань [7, с. 24]. В.М. Стратонов припускає, що принципи з огляду на їх абстрактну природу не в змозі здійснити вихідну пояснювальну функцію стосовно соціальної реальності. Вони спроможні лише поставити перед різними науками проблеми, позначити нові підходи й перспективи дослідження, виконати роль необхідної об'єднуючої ланки цих наук з іншими галузями знання, роль певного методологічного засобу [8, с. 40].

П.В. Копнін і В.М. Голованов вважають, що поняття «принцип» органічно пов'язане з поняттям «закон» та має з ним багато спільного. На їх переконання, закон є принципом методології пізнання, а принцип – законом у гносеологічній функції [9, с. 215; 10, с. 81-82]. Натомість В.Н. Панібратов і В.П. Тугарінов стверджують, що поняття «принцип» має більш широке значення, ніж поняття «закон» [11, с. 110; 12, с. 132]. На нашу думку, у цих понять є низка спільних ознак, таких як логічна форма, об'єктивність змісту, історичність буття тощо. Оскільки принципи та закони є відображенням об'єктивної дійсності, синтезом результатів наукового пізнання й практичної діяльності людини, вони виступають як своєрідні засоби організації будь-якого пізнавального процесу.

Підсумовуючи наведені наукові позиції, доходимо висновку про те, що принципи пізнавальної діяльності – це її керівні положення, сформульовані у вигляді певних правил. У контррозвідувальній пізнавальній діяльності принципи виражають основні правила пізнання протиправної діяльності у сфері забезпечення державної безпеки. Принципи контррозвідувального пізнання як його керівні ідеї відображають найбільш загальні та глибокі закономірні зв'язки цього феномена. Вони мають як теоретичну, так і практичну значимість, адже без розуміння й використання принципів контррозвідувального пізнання стає неможливим розроблення його форм, методів, засобів і прийомів.

З огляду на те, що принципи будь-якої пізнавальної діяльності теоретично обґрунтовуються та перевіряються наукою й практикою, визначення принципів контррозвідувального пізнання має відбуватись як з урахуванням сучасної гносеології, в основі якої лежать фундаментальні принципи наукового пізнання, так і з урахуванням загальних та спеціальних принципів контррозвідувальної діяльності, що безпосередньо впливають на специфіку пізнання об'єктів зацікавленості контррозвідки.

Більшість науковців у галузі філософії стверджують, що новітня гносеологія базується на фундаментальних принципах [15, с. 121]. Розуміючи, що цей перелік не є вичерпним та остаточним, розглянемо зміст вказаних принципів і спробуємо визначити їх роль у контррозвідувальному пізнавальному процесі.

Принцип об'єктивності – найважливіший імператив теорії пізнання. Він полягає у визнанні об'єктивного існування дійсності як об'єкта пізнання, її незалежності від свідомості й волі суб'єкта. Тобто людина приймає той факт, що предмети, явища, процеси, їх якості та властивості відображаються у свідомості як частини об'єктивної реальності [13, с. 7]. Для контррозвідувального пізнання цей принцип має дуже важливе значення, оскільки означає, що уповноважені суб'єкти здійснюють аналіз ознак, фактів та обставин імовірної розвідувальної діяльності в максимально точній відповідності до дійсності. Співробітники контррозвідувальних підрозділів неупереджено діють у збиранні, перевірці й оцінці інформації, яка свідчить про протиправну діяльність на шкоду державній безпеці та в

подальшому може використовуватись під час формулювання оперативних версій і встановлення об'єктивної істини.

Принцип активного відображення виражає сутність матеріалістичного розуміння процесу пізнання. Він свідчить про те, що процес пізнання – це цілеспрямоване творче відображення дійсності у свідомості людини. Пізнання розкриває об'єктивний зміст реальності як діалектичної єдності дійсності та можливості відобразити не лише фактично існуючі предмети та явища, а й усі їх можливі модифікації. Принцип відображення полягає в тому, що знання, їх зміст є результатом рефлексії у свідомості людини [14, с. 188]. Відповідно до цього принципу співробітники контррозвідки можуть застосовувати метод теоретичного моделювання для розуміння механізму функціонування розвідувальної діяльності.

Тривалий час матеріалістична філософія розглядала процес пізнання ізольовано від суспільно-історичної практики людства, виключно як пасивний споглядальний процес, у якому суб'єктом був окремих абстрактний індивід із незмінними природними пізнавальними здібностями, а об'єктом – така ж незмінна у своїх закономірностях природа. Подальший розвиток гносеології привів до поширення такого способу пояснення пізнавальних процесів, як діалектика, а також до введення принципу практики як основного для з'ясування сутності та вирішення гносеологічних проблем. Упровадження в теорію пізнання принципів діалектики й практики дало змогу застосувати до пізнання принцип історизму, зрозуміти пізнання як суспільно-історичний процес відображення дійсності в логічних формах, що виникають на основі практики; науково обґрунтувати здатність людини у своїх знаннях давати істинну картину дійсності, розкрити основні закономірності процесу пізнання.

Принципи діалектики полягають у визнанні необхідності застосування до процесу пізнання основних законів і категорій діалектики, що буде органічно сприяти дотриманню логіки пізнання. Адже діалектика є відображенням всезагальних законів розвитку об'єктивного світу, регулятивною основою всього пізнавального процесу. Найбільш важливими з діалектичних принципів є такі: а) принцип протиріччя (полягає в з'ясуванні об'єктивних протиріч, що властиві досліджуваному явищу, а також у синтезі протилежних теоретичних положень); б) принцип всезагального взаємозв'язку явищ; в) принцип розвитку (вимагає розгляду предмета в його історії, виявлення джерел і напрямів його розвитку); г) принцип детермінізму (полягає в обов'язковому встановленні причинно-наслідкових зв'язків між досліджуваними явищами); ґ) принцип системності (потребує зрозуміти предмет у його системній цілісності, а також стримує суб'єкта від механічного об'єднання різнорідних явищ і процесів). У сукупності принципи діалектики утворюють методологічну базу глибокого та всебічного пізнання дійсності [6, с. 182].

Однак, як справедливо зазначає Є.А. Подольська, знати закони й категорії діалектики, що пояснюють загальні принципи розвитку, недостатньо. Пізнати за їх допомогою сутність явищ, тенденції розвитку можна лише в тому разі, коли враховуються конкретні обставини, особливості цих явищ, специфічні закономірності їх розвитку. Тільки тоді принципи діалектики стають дійсним орієнтиром для практики [16, с. 5]. Дотримання принципів діалектики в теорії контррозвідувальної діяльності є найважливішою умовою одержання нових достовірних знань, яких сьогодні бракує для вдосконалення практики, насамперед для розроблення необхідних інноваційних організаційно-управлінських та організаційно-тактичних методик і технологій. Саме діалектичні принципи дають змогу встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між різними соціальними процесами, явищами й об'єктивними закономірностями існування прихованої розвідувальної діяльності та утворення про неї ознак і фактичних даних. Окрім цього, принципи діалектики дають можливість враховувати в теорії контррозвідувальної діяльності поряд з існуючими знаннями певну наукову інформацію про змістовні зміни об'єкта пізнання, що зумовлені історичним розвитком суспільних відносин.

Принцип практики означає, що суспільно-історична предметно-практична діяльність людини, спрямована на перетворення природи, суспільства й самої себе, є основним критерієм істини, джерелом, основою, рушійною силою та метою пізнання. Проблема взаємозв'язку знання й практики, роль останньої в пізнавальному процесі має винятково важливе значення. По-перше, практика – це вирішальний критерій істини. По-друге, вона є джерелом пізнання, адже всі знання отримуються переважно за допомогою практики. По-третє, практика є основою пізнання, оскільки від відчуття до абстрактних теорій воно зумовлюється завданнями та потребами практики. По-четверте, практика є метою пізнання, адже воно здійснюється для того, щоб певним чином спрямовувати й регулювати діяльність людей, щоб використовувати отримані знання для задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства [14, с. 188]. Принцип практики для контррозвідувального пізнання полягає в тому, що процес формування істинних знань у контррозвідці відбувається за допомогою застосування спеціальних методів і засобів контррозвідувальної діяльності, що вимагають вчинення певних практичних дій – контррозвідувальних заходів.

Принцип конкретності істини полягає в тому, що абстрактної істини не може бути, істина завжди конкретна, її можна точно визначити; кожне положення наукового пізнання варто розглядати в конкретних умовах місця й часу. Істина повинна бути зрозумілою та логічною. Конкретність істини – один із головних принципів діалектичного підходу до пізнання, він передбачає врахування всіх умов, у яких перебуває об'єкт пізнання, його істотних якостей, властивостей і тенденцій розвитку. Судження, що правильно відображає об'єкт в одних умовах, стає помилковим стосовно нього за інших обставин. Істинні знання про певний момент реальності можуть стати помилковими, якщо не враховувати умови місця й часу, у яких явище існує. Так, принцип конкретності істини вимагає підходити до пізнання ознак і фактів розвідувальної діяльності з урахуванням оперативної обстановки, реальних умов, у яких така діяльність відбувається.

Принцип історизму вимагає розглядати всі предмети, явища й процеси в їх історичному виникненні та становленні, а також крізь призму перспектив розвитку, через генетичний зв'язок з іншими явищами й предметами дійсності. Цей принцип постає з принципу конкретності істини, проте за важливістю, складністю є однією з фундаментальних основ пізнання дійсності. Особливо важливо дотримуватися цього принципу під час побудови теоретичних знань про складні об'єкти, що історично розвиваються. Такі об'єкти, як правило, неможливо відтворити на основі досвіду або в експерименті. Принцип історизму дає змогу побачити, як те чи інше явище виникло, які етапи у своєму розвитку пройшло та чим стало. Наприклад, розглядаючи процес контррозвідувального пізнання в динаміці, можна відстежити, як воно змінювалось, як удосконалювались його форми, методи й засоби залежно від розвитку наукового мислення та методів контррозвідувальної діяльності.

Принципи всебічності та обґрунтованості тісно пов'язані між собою та забезпечують можливість охарактеризувати об'єкт пізнання не як окрему категорію, а у взаємозв'язку з іншими категоріями, явищами й процесами, так би мовити, здійснити логічний аналіз об'єкта з різних сторін, враховуючи об'єктивні умови його функціонування [15, с. 121]. Наприклад, правильне розуміння сутності розвідувальної чи іншої протиправної діяльності на шкоду державній безпеці можливе лише за умови пізнання всієї сукупності її внутрішніх і зовнішніх сторін, а також взаємозв'язків із різними соціальними, політичними, економічними явищами й процесами.

Не менш важливу роль у процесі контррозвідувального пізнання, окрім фундаментальних принципів гносеології, відіграють загальні та спеціальні принципи контррозвідувальної діяльності, закріплені в Законі України «Про контррозвідувальну діяльність». До таких принципів можна віднести законність, безперервність, конспірацію, поєднання гласних і негласних форм та методів діяльності, взаємодію з органами державної влади України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, юридичними та фізичними особами тощо [17].

Наприклад, принцип законності зобов'язує суб'єктів контррозвідувальної пізнавальної діяльності в ході отримання необхідної інформації неухильно дотримуватись вимог чинного законодавства, встановлювати між собою та іншими учасниками контррозвідувальної діяльності такі відносини, які не виходять за межі правового поля. Принцип безперервності означає, що процес отримання інформації в контррозвідці має бути постійним і неперервним, що дасть змогу адекватно реагувати на зміни в оперативній обстановці, своєчасно виявляти розвідувальну й іншу протиправну діяльність на шкоду державній безпеці та запобігати їй. Важливість принципу конспірації полягає в недопущенні уповноваженими суб'єктами розкриття форм і методів контррозвідувального пізнання, його основних сил та засобів. Принцип поєднання гласних і негласних заходів проявляється в пізнавальній діяльності співробітника контррозвідки тоді, коли він, отримавши певну інформацію з відкритих офіційних джерел, може перевірити її шляхом проведення негласних контррозвідувальних заходів.

Варто зазначити, що принципи контррозвідувального пізнання у своїй сукупності є підставою для визначення головних напрямів пізнавального процесу в контррозвідці. Слугуючи основою для всебічного пізнання об'єкта, вони, з одного боку, підкреслюють самостійний і специфічний характер контррозвідувального пізнання, а з іншого – відображають його місце та співвідношення з іншими видами пізнавальної діяльності.

Контррозвідувальне пізнання як складний безперервний процес уточнення старих та розкриття нових, раніше не відомих, знань про об'єкти зацікавленості контррозвідки має здійснюватись відповідно до системи принципів, що покликані забезпечити його ефективність. Під принципами контррозвідувального пізнання необхідно розуміти провідні ідеї, основоположні засади, вироблені контррозвідувальною наукою й практикою, що регулюють суспільні відносини в галузі контррозвідувальної пізнавальної діяльності, формують повноцінне уявлення уповноважених суб'єктів щодо її сутності, мети, завдань, форм і методів, а також відображають загальні закономірності розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айдинян Р.М. Система понятий и принципов гносеологии / Р.М. Айдинян. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1991. – 230 с.
2. Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 744 с.
3. Українська радянська енциклопедія : в 17 т. / редкол. : М.П. Бажан (гол. ред.) та ін. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1959–1965. – Т. 11. – 1963. – 592 с.
4. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998–2004. – Т. 5 : П – С. – 2003. – 736 с.
5. Аскин Я.Ф. Принципы в системе философского знания / Я.Ф. Аскин // Принцип развития. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1972. – С. 11–14.
6. Некрасов С.И. Философия науки и техники : тематический словарь-справочник : [учебное пособие] / С.И. Некрасов, Н.А. Некрасова. – Орёл : ОГУ, 2010. – 289 с.
7. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень : [навчальний посібник] / Г.С. Цехмістрова. – К. : Видавничий дім «Слово», 2004. – 240 с.
8. Стратонов В.М. Теоретичні основи та практика пізнавальної діяльності слідчого : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 / В.М. Стратонов. – Херсон : Вид-во Херсонського держ. ун-ту, 2010. – 413 с.
9. Копнин П.В. Логические основы науки / П.В. Копнин. – К. : Наукова думка, 1968. – 283 с.
10. Голованов В.Н. Законы в системе научного знания / В.Н. Голованов. – М. : Мысль, 1970. – 231 с.

11. Панибратов В.Н. Категория «закон» / В.Н. Панибратов. – Л. : Наука, 1980. – 128 с.
12. Тугаринов В.П. Законы объективного мира, их познание и исследование / В.П. Тугаринов. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1955. – 196 с.
13. Фаренік С.А. Логіка і методологія наукового дослідження : [наук.-метод. посібник] / С.А. Фаренік. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 340 с.
14. Касьян В.І. Філософія : відповіді на питання екзаменаційних білетів : [навч. посібник] / В.І. Касьян. – 5-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2008. – 347 с.
15. Методологія в праві : [монографія] / [І.А. Безклубий, І.С. Гриценко, М.І. Козюбра та ін.] ; за заг. ред. І.А. Безклубого. – К. : Грамота, 2017. – 658 с.
16. Подольська Є.А. Філософія : [підручник] / Є.А. Подольська. – К. : Фірма «Інкос» ; Центр навчальної літератури, 2006. – 704 с.
17. Про контррозвідувальну діяльність : Закон України від 26 грудня 2002 р. (зі змінами і доповненнями станом на 5 січня 2017 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 12. – Ст. 89.

REFERENCES

1. Aidinyan, R.M. (1991), *Sistema ponyatiy i principov hnoseolohii* [System of concepts and principles of epistemology], Izd-vo LGU, Leningrad, Russia.
2. (1997), *Filosofskiy ehnciklopedicheskiy slovar* [Philosophical Encyclopaedic Dictionary], INFRA-M, Moscow, Russia.
3. Bazhan, M.P. (1963), *Ukrainska radyanska entsyklopediya : v 17 t.* [Ukrainian Soviet Encyclopaedia : in 17 Vols.], Vol. 11, Holov. red. URE, Kyiv, Ukraine.
4. Shemshuchenko, Yu.S. (2003), *Yurydychna entsyklopediya : v 6 t.* [Legal Encyclopaedia : in 6 Vols.], Vol. 5 : P-S, Ukrainska entsyklopediya, Kyiv, Ukraine.
5. Askin, Ya.F. (1972), “Principles in the system of philosophical knowledge”, *Princip razvitiya*, Saratov, pp. 11–14.
6. Nekrasov, S.I. and Nekrasova, N.A. (2010), *Filosofiya nauki i tekhniki : tematiceskij slovar' spravochnik : uchebnoe posobie* [Philosophy of science and technology : thematic glossary : study guide], OGU, Orel, Russia.
7. Tsekhmistrova, H.S. (2004), *Osnovy naukovykh doslidzhen : navchalnyi posibnyk* [Basics of the scientific research : study guide], Vydavnychiy dim «Slovo», Kyiv, Ukraine.
8. Stratonov, V.M. (2010), “Theoretical foundations and practice of cognitive activity of the investigator”, Thesis abstract for Doct. Sc. (Jurisprudence), 12.00.09, Kherson State University, Kherson, Ukraine.
9. Kopnin, P.V. (1968), *Lohicheskie osnovy nauki* [The logical foundations of science], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
10. Holovanov, V.N. (1970), *Zakony v sisteme nauchnoho znaniya* [Laws in the system of scientific knowledge], Mysl, Moscow, Russia.
11. Panibratov, V.N. (1980), *Katehoriya «zakon»* [“Law” category], Nauka, Leningrad, Russia.
12. Tuharinov, V.P. (1955), *Zakony oektivnoho mira, ikh poznanie i issledovanie* [The laws of the objective world, their knowledge and research], Izd-vo LGU, Leningrad, Russia.
13. Farenik, S.A. (2000), *Lohika i metodolohiya naukovoho doslidzhennya : nauk.-metod. posib.* [Logic and methodology of scientific research : scientific and methodological manual], Vyd-vo UADU, Kyiv, Ukraine.

14. Kasian, V.I. (2008), *Filosofiya : Vidpovidi na pytannya ekzamenatsiinykh biletiv : navch. posib.* [Philosophy : Answers to exam questions : study guide], Znannya, Kyiv, Ukraine.
15. Bezklubyi, I.A., Hrytsenko, I.S., Koziubra, M.I. et al. (2017), *Metodolohiya v pravi : monohrafiya* [Methodology in law : monograph], Hramota, Kyiv, Ukraine.
16. Podolska, Ye.A. (2006), *Filosofiiia : pidruchnyk* [Philosophy : textbook], Firma «Inkos», Tsentri navchalnoi literatury, Kyiv, Ukraine.
17. “On Counterintelligence Activities” : Law of Ukraine on 26.12.2002 [as amended on 05.01.2017], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2003, no. 12, art. 89.

УДК 343.98.06: 004.056.5: 005.576621.39

ПРО СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ З ПОШУКОВОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ

Узунова О.В., к.ю.н., доцент

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
chornenkaya@ukr.net*

Статтю присвячено комплексному дослідженню форм і методів передачі інформації за допомогою різних видів (у тому числі новітніх) засобів та прийомів зв'язку (Інтернет, комп'ютерні й мобільні мережі, спецзв'язок) задля встановлення особи злочинця. Аналізуються можливості пошуку й збору інформації, її обробки та аналізу, структурування та зберігання. Крім того, звернено увагу на такий наслідок пошуку й збору інформації, як вирішення оптимізаційних завдань і здобуття нової інформації про особу злочинця. Розглядаються нагальні потреби теорії та практики застосування сучасних досягнень техніки й методики.

Ключові слова: боротьба зі злочинами, Інтернет, інформація, інформаційні технології, метод, особа злочинця, пошук, форма.

О СОВРЕМЕННЫХ ФОРМАХ И МЕТОДАХ РАБОТЫ С ПОИСКОВОЙ ИНФОРМАЦИЕЙ

Узунова О.В.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
chornenkaya@ukr.net*

Статья посвящена комплексному исследованию форм и методов передачи информации с помощью различных видов (в том числе новейших) средств и приемов связи (Интернет, компьютерные и мобильные сети, спецсвязь) для установления личности преступника. Анализируются возможности (параметры) поиска и сбора информации, ее обработки и анализа, структурирования и хранения. Кроме того, обращено внимание на такой результат поиска и сбора информации, как решение оптимизационных задач и получение новой информации о личности преступника. Рассматриваются насущные потребности теории и практики применения современных достижений техники и методики.

Ключевые слова: борьба с преступлениями, Интернет, информация, информационные технологии, метод, личность преступника, поиск, форма.

ABOUT MODERN FORMS AND METHODS OF WORK WITH SEARCHING INFORMATION

Uzunova O.V.

*Zaporizhzhya National University, str. Zhukovskogo, 66, Zaporizhzhya, Ukraine
chornenkaya@ukr.net*

Social and political changes, that take place in life of Ukraine nowadays, are accompanied by crime intensifying, increase of quantitative and quality indexes of criminality. Thus, except the general crime intensifying, the tendency of complication of criminal charts and facilities to avoid responsibility for their feasance that negatively influences on organization of fight against them takes place. Accordingly